

Сергієнко Лариса*д. держ. упр., доц.**Державний університет «Житомирська політехніка»*<https://orcid.org/0000-0003-3815-6062>**Міжнародно-правовий механізм розвитку урбанізованих територій:
причини, еволюція, наслідки (закінчення)**

Анотація. У даній публікації ідентифіковано наслідки урбанізації та обґрунтовано їх вплив на безпеку урбанізованих територій та безпеку життєдіяльності жителів таких територій. Також визначено, що Наслідки урбанізації становлять загрозу для системи національної безпеки, безпеки урбанізованої території та безпеки життєдіяльності жителів таких територій. У свою чергу, безпека урбанізованої території є складовою національної безпеки, а безпека життєдіяльності містян – ключовим елементом як системи безпеки урбанізованої території, так і системи національної безпеки в цілому. Система публічного управління загалом та процеси формування і реалізації державної політики зокрема, фокусуючись на потребах, інтересах, правах та свободах громадян, їх здоров'ї та житті як найвищої соціальної цінності, у контексті розробки стратегії подолання негативних наслідків урбанізації, забезпечення розвитку і гарантування безпеки урбанізованих територій, необхідно враховувати особливості складових елементів системи національної безпеки та безпеки урбанізованої території.

Ключові слова: урбанізація; урбанізовані території; безпека; національна безпека.

Актуальність теми. В попередньому номері (№ 1 (1) – 2023) цього журналу міститься початок дослідження питання міжнародно-правового співробітництва щодо вирішення основних проблем та забезпечення розвитку, а відтак і безпеки урбанізованих територій. Зокрема, наведено результати дослідження передумов, змісту та наслідків Хабітату I (Habitat I), 1976 р., Ванкувер (Канада). Дана стаття є продовженням викладу отриманих результатів та містить авторський аналіз змісту положень Хабітату II (Habitat II), 1996 р., Стамбул (Туреччина) та Хабітату III (Habitat III), 2016 р., Кіто (Еквадор).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання урбанізації та її впливу на різні складові безпеки піднімалися у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: Д.С. Бірюкова [1], О.В. Бондаренко [2], Н.М. Борейко, С.П. Параниця [3], С.В. Бреус [4], В.В. Засадко [7], Р.С. Кіріна [8], Ю.А. Романовської [10], Л.В. Шелудько [12] та ін.

Метою статті є дослідження підходів міжнародного співтовариства щодо формування та реалізації міжнародно-правового механізму розвитку та забезпечення безпеки урбанізованих територій.

Викладення основного матеріалу. Хабітат II (Habitat II), 1996 р., Стамбул (Туреччина). «З 3 по 14 червня 1996 року, у Стамбулі, відбулася Всесвітня конференція Habitat II. Вона проводилася після Всесвітньої конференції «Планета Земля», «Ріо – 92», через 20 років після конференції Habitat I (Ванкувер) та збирила всі урядові та неурядові організації, які відповідали за екологію, містобудування та розвиток своїх країн. Метою події стала розробка нових стратегій у містобудуванні планетарних масштабів, пошук нових шляхів вирішення житлової проблеми» [18]. У ході роботи Конференції розглядалися основні напрями – це належне житло для всіх та сталий розвиток людських поселень в урбанізованому світі. За результатами роботи конференції було затверджено підсумковий документ, – Стамбульську декларацію про людські поселення [17], та його складові: Порядок денний проживання [20] та Глобальний план дій: стратегії реалізації [16].

Глобальний план дій: стратегії реалізації [16], що прийнятий за результатами Конференції Хабітат II та є частиною Стамбульської декларації про людські поселення [17] включає наступні напрями порядку денного щодо розвитку та безпеки людських поселень та урбанізованих територій: адекватне житло для всіх; сталий розвиток людських поселень в урбанізованому світі; розбудова потенціалу та інституційний розвиток; міжнародне співробітництво та координація; впровадження та виконання порядку денного. Доцільно, з позицій вивчення еволюції підходів до формування та реалізації стратегії та державної політики розвитку та гарантування безпеки урбанізованих територій, розглянути структуру та ідентифікувати за напрямками ключові характеристики Глобального плану дій: стратегії реалізації (табл. 7).

Ключові рекомендації для уряду відповідно до напрямку «Адекватне укриття для всіх» Глобального плану за Стамбульською декларацією про людські поселення (1996 р.)

Структура плану дій	Рекомендації для уряду та їх ключові характеристики
<i>Адекватне укриття для всіх</i>	
Житлова політика	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інтеграція політики притулку з макроекономічною, соціальною, демографічною, екологічною та культурною політикою; 2. Формування та реалізації політики, що сприяє підходу до розвитку, утримання та реабілітації притулку як у сільській, так і в міській місцевості; 3. Реалізації міжсекторального підходу до розробки політики; 4. Вдосконалення систем доставки притулку
Системи доставки притулку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечення ефективності функціонування ринку житла через: <ul style="list-style-type: none"> – сприяння виробництву житла на основі громад; – забезпечення доступу до землі; – мобілізація джерел фінансування; – забезпечення доступу до базової інфраструктури та послуг – покращення планування, проектування, будівництва, технічного обслуговування та реабілітації
Вразливі групи населення та люди з особливими потребами	<ol style="list-style-type: none"> 1. Усунення бар'єрів та викорінення дискримінації при наданні притулку; 2. Забезпечення потреб у притулку тих, хто належить до вразливих груп; 3. Зменшення вразливості суспільних верств

Джерело: складено автором за [16]

За напрямом «Адекватне укриття для всіх», на основі аналізу рекомендацій для урядів щодо розробки та провадження ефективної політики, визначено наступні ключові підходи:

– по-перше, розширюється поняття «укриття», що означає не лише дах над головою, а й разом із ним «конфіденційність; достатній простір; фізична доступність; належна безпека; право володіння; стійкість і довговічність конструкції; достатнє освітлення, опалення та вентиляцію; належну базову інфраструктуру, зокрема, водопостачання, водовідведення та управління відходами; відповідну якість навколишнього середовища та відсутність / мінімізацію факторів, що негативно впливають на здоров'я; а також адекватне розташування відносно роботи та основних зручностей: усі вони повинні бути доступні за доступною ціною»;

– щодо житлової політики, як і у попередньому плані дій, наголошується на необхідності децентралізації, наскільки це є доцільним та можливим, у конкретних умовах; необхідності розвитку партисипації, а також інтеграції житлової політики із соціальною, демографічною, екологічною та культурною. Доцільно також зазначити про акцент на міжсекторальному підході до розробки державної політики;

– щодо системи забезпечення житлом населення, необхідно забезпечити ефективне функціонування житлового сектору як інтегруючого ринку (показники якого впливають на показники в інших сегментах), з одночасною державною підтримкою щодо забезпечення житлом вразливих груп. Це все можливо здійснити через сприяння будівництву житла; забезпечення доступу до землі як стратегічної передумови забезпечення житлом суспільства та розвитку населених пунктів; розширення фінансових можливостей підтримки вразливих верств населення через мобілізацію джерел фінансування (розширення можливостей кредитування тощо); забезпечення доступу до інфраструктури та послуг, зокрема, що стосується води, санітарії, поводження з відходами, соціального забезпечення, транспорту, енергетики, медичних та освітніх послуг, громадської безпеки тощо;

– проблематика пошуку механізмів забезпечення потреб суспільно вразливих груп через їх часткове або повне виключення з соціально-економічного життя акцентується у плані дій, де передбачено її вирішення через усунення бар'єрів та уникнення дискримінації щодо забезпечення житлом населення; здійснення заходів щодо зменшення вразливості через надання житлових програм підтримки, ініціатив самопомогі, забезпечення інформаційно-консультаційних кампаній та законодавчих роз'яснень тощо.

Значна увага у Глобальному плані дій приділена напрямку «Сталий розвиток людських поселень в урбанізованому світі». Вперше у межах Хабітатів комплексно розглянуто питання стрімкої урбанізації та її взаємозв'язку зі сталим розвитком. У преамбулі даного напрямку зазначається про виклики та трансформації, які несе майбутня урбанізація для світу в цілому, та зокрема для економічного, екологічного та соціального середовищ, населених пунктів, моделей виробництва та споживання тощо. Констатується, що акцент має бути на міському розвитку у загальнодержавному масштабі, адже він визначатиме життєздатність підходу сталого розвитку населених пунктів не лише у міській, а й у сільській місцевості також.

Ключові рекомендації для уряду відповідно до напрямку «Сталий розвиток людських поселень в урбанізованому світі» Глобального плану дій за Стамбульською декларацією про людські поселення (1996 р.) наведено у таблиці 8.

Ключові рекомендації для уряду відповідно до напрямку «Сталий розвиток людських поселень в урбанізованому світі» Глобального плану дій за Стамбульською декларацією про людські поселення (1996 р.)

Структура плану дій	Рекомендації для уряду та їх ключові характеристики
<i>Сталий розвиток людських поселень в урбанізованому світі</i>	
<i>1</i>	<i>2</i>
Стале землекористування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Уряди відповідних рівнів, включаючи місцеві органи влади та інші заінтересовані сторони, за підтримки відповідних міжнародних та регіональних інституцій, повинні підтримувати зусилля людських поселень щодо встановлення сталих моделей та планування міського землекористування; 2. Розвитку та підтримки вдосконаленого та інтегрованого управління земельними ресурсами
Соціальний розвиток: викорінення бідності, створення продуктивної зайнятості та соціальна інтеграція	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сприяння рівному доступу і справедливому наданню послуг у населених пунктах; 2. Забезпечити сприяння соціальній інтеграції та визнання важливості волонтерських внесків та у тісній співпраці з неурядовими організаціями, громадськими організаціями, кооперативним сектором та державними і приватними фондами; 3. Боротьба з бідністю як серйозної загрози розвитку територій; 4. Сприяння гендерно-чутливому плануванню та управлінню населеними пунктами; 5. Розвиток потенціалу молоді та підготовка її до відповідальної ролі у розвитку населених пунктів; 6. Сприяння плануванню та управлінню населеними пунктами, на принципах чутливості до інвалідності; 7. Забезпечення поваги до корінних народів і забезпечення їх повної участі в розвитку сільських і міських районів, в яких вони живуть, при повній повазі до їх культур, мов, традицій, освіти, соціальних організацій і моделей поселень; 8. Запобігання, зменшення та ліквідації насильства та злочинності, захист вразливих і знедолених людей
Стале використання енергії	Сприяння ефективному та сталому використанню енергії
Збереження та реабілітація історико-культурної спадщини	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сприяння історико-культурній спадкоємності та заохочення широкої участі громадськості у всіх видах культурних заходів; 2. Інтеграції процесів розвитку з цілями збереження та реабілітації історичної та культурної спадщини
Сталий транспорт та системи зв'язку	Досягнення сталої транспортної інфраструктури в населених пунктах
Населення та сталий розвиток населених пунктів	Повна інтеграція демографічних проблем у політику сталого розвитку людських поселень
Екологічно стійкі, здорові та придатні для життя населені пункти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поліпшення здоров'я і добробуту всіх людей протягом усього терміну їх життя, особливо людей, які живуть в бідності; 2. Поліпшення екологічних умов і зменшення промислових і побутових відходів та інших форм ризиків для здоров'я в населених пунктах; 3. Необхідність комплексного підходу до надання тих екологічних послуг і політик, які мають важливе значення для життєдіяльності людини; 4. Сприяння здоровому навколишньому середовищу, яке продовжуватиме підтримувати належний притулок для всіх та стійкі людські поселення; 5. Забезпечення комплексного підходу до управління водними ресурсами, який враховує зв'язки між водою, санітарією та здоров'ям, між економікою та навколишнім середовищем, між містами та їхніми внутрішніми районами, а також гармонізує планування землекористування та житлову політику з політикою водного сектору та забезпечує комплексний та послідовний підхід до встановлення та забезпечення реалістичних стандартів; 6. Підвищення життєздатності населених пунктів

1	2
Покращення міської економіки	1. Створення ефективної фінансової бази для розвитку міст; 2. Надання можливостей для продуктивної зайнятості та приватних інвестицій; 3. Надання можливостей для малого бізнесу та для мікропідприємницького та кооперативного секторів; 4. Зміцнення міських економік з тим, щоб вони могли бути конкурентоспроможними в умовах глобалізації економіки; 5. Мінімізація негативних наслідків заходів структурної та економічної перебудови
Збалансований розвиток населених пунктів сільських регіонів	1. Сприяння сталому розвитку сільських поселень та зменшення міграції між селами до міст; 2. Сприяння використанню нових та вдосконалених технологій і відповідних традиційних практик у розвитку сільських поселень; 3. Встановлення політики сталого регіонального розвитку та управління; 4. Зміцнення сталого розвитку та можливостей працевлаштування в збіднілих сільських районах; 5. Забезпечення комплексного підходу для сприяння збалансованому і взаємопідтримуючому місько-сільському розвитку
Запобігання стихійним лихам, їх пом'якшення та готовність, а також можливості реабілітації після катастроф	Поліпшення заходів щодо запобігання природним та техногенним катастрофам, готовності, пом'якшення та реагування урядів відповідних рівнів, включаючи місцеві органи влади, а також у тісних консультаціях та співпраці з такими суб'єктами, як страхові компанії, неурядові організації, громадські організації, організовані громади, а також академічне, медичне та наукове співтовариство

Джерело: складено автором за [16]

На основі проведеного аналізу рекомендацій для уряду щодо забезпечення сталого розвитку людських поселень в урбанізованому світі, визначено такі ключові підходи:

1) забезпечення сталого землекористування через розвиток, підтримку та вдосконалення інтегрованого управління земельними ресурсами, розвиток ринку землі та нормативно-правової основи його безпечного функціонування, а також через інституціоналізацію партисипативного підходу, сприяння інклюзивної та відкритої комунікації між усіма зацікавленими особами;

2) забезпечення соціального розвитку, зокрема подолання бідності, розширення можливостей зайнятості та соціальної інтеграції через сприяння справедливому наданню послуг у населених пунктах; розвиток неурядових організацій, волонтерських рухів, громадських організацій, приватних фондів тощо; сприяння гендерно-чутливому плануванню та управлінню, розвитку та використанню потенціалу молоді, підтримці осіб з інвалідністю та їх включення в соціально-економічне життя; запобігання та подолання дискримінації, насильства та захист вразливих верств населення;

3) повна інтеграція демографічних проблем у політику сталого розвитку виходячи з того, що будь-які демографічні зміни взаємопов'язані з розвитком населених пунктів загалом та впливають на якість життя населення;

4) міське середовище є екологічною загрозою, що впливає на здоров'я та добробут людей, і потребує механізмів підтримки та поліпшення здоров'я міського населення через виконання екологічних умов та зменшення відходів, сприяння сталому розвитку населених пунктів, сталому управлінню водними ресурсами для збереження потенціалу для майбутніх поколінь, підвищення життєздатності населених пунктів, а також забезпечення міжнародної співпраці щодо подолання та/або мінімізації негативних екологічних наслідків та трансграничного забруднення як загрози для населених пунктів;

5) стале використання енергії у містах через здійснення заходів щодо сприяння енергоефективності, використання альтернативних джерел енергії, економічних та фінансових механізмів підтримки тощо;

6) сталий транспорт передбачає оптимізацію транспортної системи міст, виходячи з необхідності забезпечення доступності до транспортної інфраструктури усіх верств населення, особливо вразливих, а також необхідності зниження негативного впливу на навколишнє середовище, у тому числі що стосується залежності від невідновлюваних джерел енергії;

7) урахування необхідності збереження та відновлення історико-культурної спадщини території як необхідного елементу забезпечення потреб суспільства в культурній ідентифікації, спадкоємності, особливо в умовах мінливого світу, а також з позицій забезпечення стабільного і гуманного суспільного життя громади, що ґрунтується на їх культурних та історичних цінностях;

8) міська економіка, яка сприятиме сталому розвитку населених пунктів, через побудову ефективної фінансової бази розвитку міст; надання можливостей продуктивної зайнятості та залучення інвестицій; підтримку розвитку малого бізнесу, мікропідприємницького та корпоративного секторів; підвищення конкурентоспроможності міської економіки в умовах глобалізації шляхом реструктуризації місцевих галузей, розвитку міської інфраструктури, поліпшення освіти, підвищення безпеки та запобігання злочинності;

9) урахування взаємозалежності міської та сільської зайнятості та сприяння сталому розвитку сільських поселень, зменшення міграції до міст, підтримки збіднілих сільських регіонів та застосування комплексного підходу збалансованого та місько-сільського розвитку;

10) запобігання стихійним лихам, зменшення або ж подолання їх наслідків, а також готовність та оцінка можливості до реабілітації після катастроф через формування нормативно-правової та законодавчої бази; налагодження співпраці між країнами щодо обміну досвідом та надання допомоги; побудову та/або зміцнення систем готовності до катастроф і реагування на них тощо.

Ключові рекомендації для уряду відповідно до напрямку «Розбудова потенціалу та інституційний розвиток» Глобального плану дій за Стамбульською декларацією про людські поселення (1996 р.) подано у таблиці 9.

Таблиця 9

Ключові рекомендації для уряду відповідно до напрямку «Розбудова потенціалу та інституційний розвиток» Глобального плану дій за Стамбульською декларацією про людські поселення (1996 р.)

Структура плану дій	Рекомендації для уряду та їх ключові характеристики
<i>Розбудова потенціалу та інституційний розвиток</i>	
Децентралізація та зміцнення місцевих органів влади та їх об'єднань/мереж	Забезпечення ефективної децентралізації та зміцнення органів місцевого самоврядування та їх об'єднань / мереж
Народна участь та громадянська активність	Заохочення та підтримка участі, громадської участі та виконання урядових обов'язків
Управління населеними пунктами	Сприяння розбудові потенціалу та інституційному розвитку для покращення планування та управління населеними пунктами
Столичне планування та управління	Задоволення особливих потреб мегаполісів та потреб усіх людей, які проживають у цих районах
Внутрішні фінансові ресурси та економічні інструменти	Зміцнення національної та місцевої економіки та їх фінансово-економічної бази з метою задоволення потреб стійких людських поселень
Інформація та комунікації	1. Підвищення можливостей використання інновацій та інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення свого суспільного блага; 2. Поширення досвіду, який сприяє полегшенню доступу до належного житла для всіх та розвитку стійких людських поселень; 3. Підвищення рівня знань та зміцнення інформаційної бази органи державної влади та органи місцевого самоврядування спільно з науково-дослідними установами, органами статистики та іншими зацікавленими сторонами

Джерело: складено автором за [16]

Наступний етап Глобального плану дій окреслює питання розбудови потенціалу та інституційного розвитку. Взаємозалежність економічного, соціального та екологічного розвитку, зважаючи на стрімкі урбанізаційні процеси, обумовлює потребу у розбудові потенціалу органів влади, зокрема місцевого рівня для цілей державного управління. Проведений аналіз за даним напрямом складових пунктів плану та відповідно рекомендацій, дозволив визначити такі ключові підходи щодо розбудови потенціалу та інституційного розвитку територій:

– по-перше, розбудова потенціалу та інституційний розвиток має базуватися на підтримці децентралізації та партисипативного управління містом через розвиток нормативно-правової бази, впровадження найкращих практик інших країн, стимулювання широкої участі громадськості на всіх етапах прийняття політичних та публічно-управлінських рішень тощо;

– по-друге, інтеграція стратегій розбудови потенціалу та інституційного розвитку в політику людських поселень на усіх рівнях;

– по-третє, необхідність урахування особливостей мегаполісів та потреб їх жителів через стратегії та програми планування, розвитку та управління агломераціями, урбанізованими територіями, мегаполісами; посилення ролі місцевих органів влади, а також застосування механізмів державного управління, регулювання та підтримки, які базуються не лише на новітніх технологіях, а і включають етнічні, культурні та інші особливості суспільства таких територій;

– по-четверте, зміцнення національної та місцевої економіки, а також їх фінансово-економічної основи задля задоволення потреб відповідних територій, урядів різних рівнів, особливо місцевих органів влади;

– по-п'яте, використання потенціалу інформаційно-комунікаційних технологій, інновацій для підвищення інституційної спроможності, а також для цілей державного управління, у тому числі у процесах формування та реалізації державної політики населених пунктів.

Ключові рекомендації для уряду відповідно до напрямку «Міжнародне співробітництво та координація» Глобального плану дій за Стамбульською декларацією про людські поселення (1996 р.) подано у таблиці 10.

Таблиця 10

Ключові рекомендації для уряду відповідно до напрямку «Міжнародне співробітництво та координація» Глобального плану дій за Стамбульською декларацією про людські поселення (1996 р.)

Структура плану дій	Рекомендації для уряду та їх ключові характеристики
<i>Міжнародне співробітництво та координація</i>	
Сприятливий міжнародний контекст	Міжнародне співтовариство повинно підтримувати уряди в їх зусиллях впоратися з впливом цих змін на людські поселення в рамках уможливлюючих стратегій
Фінансові ресурси та економічні інструменти	Повна та ефективна реалізація Порядку денного щодо середовища існування, зокрема в усіх країнах, що розвиваються, особливо в Африці та найменш розвинених країнах, потребуватиме мобілізації додаткових фінансових ресурсів з різних джерел на національному та міжнародному рівнях та більш ефективного співробітництва у сфері розвитку з метою сприяння допомозі щодо населених пунктів
Трансфер технологій та обмін інформацією	Міжнародне співтовариство має сприяти передачі технологій та досвіду на підтримку реалізації планів дій щодо належного притулку для всіх та сталого розвитку людських поселень
Технічне співробітництво	Щоб протистояти викликам швидко урбанізованого світу, необхідно забезпечити, щоб міжнародні, регіональні, національні та місцеві мережі сприяли більш ефективному обміну та передачі знань та досвіду щодо інституційної, правової та нормативної бази, а також поширювали передовий досвід щодо стійких людських поселень у сільській та міській місцевості, включаючи, серед іншого, ті, що відображені в результатах Дубайської міжнародної конференції з кращих практик вдосконалення Життєве середовище, що відбувся в листопаді 1995 року. Центр ООН з людських поселень (Хабітат) повинен, в межах свого мандата, виступати каталізатором мобілізації технічного співробітництва
Інституційна співпраця	Порядок денний проживання додає нові елементи до порядку денного національних дій та міжнародного співробітництва та зміцнює спільне сприйняття пріоритетів людських поселень. Реалізація Порядку денного має відбуватися в скоординованих рамках, які гарантують, що всі конференції Організації Об'єднаних Націй отримають всебічне спостереження, і що узгоджені програми дій будуть повністю реалізовані, контрольовані та переглянуті разом з результатами інших великих конференцій Організації Об'єднаних Націй, де вони пов'язані з людськими поселеннями

Джерело: складено автором за [16]

Наступний етап Порядку денного щодо середовища проживання, зокрема Глобального плану дій за Стамбульською декларацією (1996 р.) є міжнародне співробітництво та координація. Ураховуючи тенденції глобалізації, а також необхідність протистояти викликам, у тому числі пов'язаними із міським розвитком, є потреба у перегляді форм та моделей міжнародної співпраці задля пошуку ефективних рішень та інструментів розвитку територій. Зокрема, аналіз рекомендацій за напрямом «Міжнародне співробітництво та координація» щодо розвитку територій, розробки та реалізації стратегій, відповідних політик і програм розвитку, дозволив встановити наступні ключові підходи:

– по-перше, міжнародне співтовариство визначається як інструмент, що дозволяє підтримувати уряди в їх прагненнях подолати наслідки та виклики сучасного світу через можливості забезпечення відкритого та взаємовигідного економічного середовища, координацію макроекономічної політики для цілей сталого розвитку, а також надання технічної та фінансової підтримки країнам, що розвиваються;

– по-друге, неможливість мобілізації достатніх фінансових ресурсів країнами, що розвиваються для цілей сталого розвитку їх територій, обумовлює потребу у консолідації зусиль міжнародного співтовариства щодо всебічної підтримки таких країн у тому числі через офіційне затвердження фінансових механізмів підтримки країн;

– по-третє, сприяння розвитку трансферу технологій та обміну інформацією як інструментів підтримки реалізації планів дій щодо належного житла для всіх та сталого розвитку територій;

– по-четверте, сприяння технічному співробітництву, що полягає у ефективному обміні знаннями та досвідом щодо інституційної та нормативно-правової бази з питань сталого розвитку територій на рівні функціонування міжнародних, регіональних, національних та місцевих мереж установ та організацій;

– інституційна співпраця щодо сталого розвитку населених пунктів виходить за межі функціонування формальних інститутів влади та потребує залучення до співпраці міжнародні, державні та приватні установи та організації.

Останній етап Генерального плану дій за результатами Стамбульської декларації з населених пунктів стосується впровадження та виконання Порядку денного проживання. Зокрема, впровадження плану дій буде залежати від результатів усіх рівнів – місцевого, національного, регіонального та міжнародного. Зважаючи на це, а також враховуючи довгостроковість впровадження відповідних національних та регіональних програм та стратегій, напрям «Впровадження та виконання Порядку денного проживання» передбачає рекомендації щодо впровадження на національному рівні, напрями співпраці та реалізації цілей міжнародним співтовариством, механізми залучення місцевих органів влади та громадянського суспільства, включаючи приватний сектор, а також необхідності постійної оцінки ефективності, аналізу показників та використання позитивних практик.

Хабітат III (Habitat III), 2016 р., Кіто (Еквадор). «Ключовою темою останньої конференції Хабітат III був сталий (збалансований) розвиток міст, підставами для обрання якої стали два основних аргументи: 1) глобальна урбанізація злиденності – тобто поширення останньої не лише у сільських, але більш інтенсивно – у міських поселеннях; 2) визначальна роль міст у забезпеченні екологічної стійкості й зміні клімату» [5]. За результатами Хабітату III було прийнято Декларацію Кіто про екологічно сталі міста та населені пункти для всіх та Нову програму розвитку міст [9], яку було офіційно перекладено представництвами ООН, на 30 мов світу, спрямовані на реалізацію усіх завдань в межах Цілі сталого розвитку 11 «Сталий розвиток міст та спільнот» через взаємозв'язок та синергію потенціалу урбанізації та сталого розвитку. Зокрема, як зазначається, «Порядок денний сталого розвитку до 2030 року та Новий міський порядок денний є двома глобально узгодженими програмами, які дозволяють досягти сталої урбанізації. Порядок денний сталого розвитку до 2030 року передбачає набір з 17 Цілей сталого розвитку, щодо яких дві третини з 234 його показників мають міські складові. Останній визначає засоби, за допомогою яких можна досягти сталого міського розвитку, включаючи роль політики, законодавства, інклюзивного управління, планування, муніципальних фінансів та сталого розвитку інфраструктури. З 2016 року країни звітують про свій прогрес у досягненні ЦСР через Добровільні національні огляди, а останнім часом міста почали готувати добровільні місцеві огляди» [19].

У таблиці 11 подано взаємозв'язок та узгодження Цілей сталого розвитку міст та Цілей сталого розвитку 2016–2030 рр. з позицій задекларованих завдань Нової програми розвитку міст, прийнятою за результатами Хабітату III.

Таблиця 11

Узгодження цілей сталого розвитку міст та Цілей сталого розвитку 2016–2030 рр. з позицій Нової програми розвитку міст

Цілі сталого розвитку 2015–2016 рр.	Цілі сталого розвитку міст
1	2
Ціль 1. Подолання бідності	Оскільки людство стає все більш міським, тенденції свідчать, що бідність теж стає міською проблемою. Стала урбанізація покращує життя людей в населених пунктах та підвищує добробут
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	Стала урбанізація підвищує продовольчу безпеку. Наявність земель для сільського господарства забезпечує продовольством міські райони і підтримує сільське господарство як основну діяльність сільського населення

1	2
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	Завдяки інтегрованому міському плануванню, доступу до гідного та доступного житла, сталі міста сприяють кращому здоров'ю
Ціль 4. Якісна освіта	Інклюзивні та сталі міста забезпечують кращий доступ до освіти для суспільно вразливих груп, особливо, бідних верств населення, жінок та дівчат. Інклюзивна та справедлива освіта забезпечує достатні навички для гідної роботи та покращення умов життя
Ціль 5. Гендерна рівність	Забезпечення жінкам та дівчатам рівного доступу до освіти, охорони здоров'я, гідної праці та можливості участі у політичних та економічних процесах прийняття рішень, сприяє розвитку сталої економіки та допомагає розвивати інклюзивні та сталі міста
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	Ефективні системи містобудування та управління міськими відходами забезпечують доступ до безпечної води, санітарії та гігієни, а також покращують якість та стійкість водних ресурсів у всьому світі
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	Доступ до чистих та ефективних енергетичних систем має вирішальне значення для розвитку безпечних, сталих та «еластичних» міст, що дозволяє їм рости та ефективно працювати, одночасно зменшуючи забруднення та пом'якшуючи зміну клімату
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	Інклюзивні та сталі міста є позитивною та потужною силою для вирішення питань сталого економічного зростання та процвітання, оскільки вони стимулюють розвиток інновацій, попиту та інвестицій
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	Інвестиції в інфраструктуру, індустріалізацію та інновації є ключовими для того, щоб зробити міста безпечними, «еластичними», інклюзивними та сталими
Ціль 10. Скорочення нерівності	Сталі міста вирішують проблему панівної нерівності шляхом поліпшення міського планування, дизайну та управління, забезпечуючи кращі можливості для працевлаштування, доступного житла та доступного транспорту
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	Половина населення світу зараз проживає у містах, і це за прогнозами, збільшиться до двох третин до 2050 року. Міста можуть вирішити багато проблем, з якими стикається наш світ. Міські райони стимулюють інновації, споживання та інвестиції у всьому світі, що робить їх позитивною та потужною силою для вирішення питань сталого економічного зростання, міського розвитку та процвітання
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	Стала урбанізація використовує природні ресурси інноваційно та ефективно. Ці сталі моделі виробництва та споживання підвищують продуктивність міст та зменшують негативний вплив на навколишнє середовище
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	Сталі міста надають реальні можливості для пом'якшення та адаптації до наслідків змін клімату за допомогою екологічно сталого та «еластичного», стійкого міського дизайну, розвитку та управління
Ціль 14. Збереження морських ресурсів	Стале міське планування та правильне управління ресурсами можуть зменшити тиск, який прибережні міста чинять на навколишнє середовище. Правильне поводження з відходами, що утворюються містами, запобігає забрудненню океану та захищає біорізноманіття
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	Стала урбанізація та поліпшення міського планування, включаючи розвиток зеленої інфраструктури, безпечне управління та поводження з відходами можуть зберегти та відновити наземні екосистеми
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	Мирні, інклюзивні та сталі міста базуються на інституціях, які розбудовуються у містах. Це залежить від того, як здійснюється управління містами та процесами урбанізації

Джерело: складено автором за [19]

Таким чином, Нова програма розвитку міст передбачає не лише забезпечення реалізації цілі 11 щодо сталого розвитку міст та громад, а і досягнення інших цілей сталого розвитку за рахунок використання можливостей урбанізації. Ключовими проблемами, на вирішення яких покликана Нова програма розвитку міст, є зростання масштабів нерівності, необхідності забезпечення добробуту, подолання міської бідності та стихійної урбанізації через використання фіскальних та економічних механізмів, ефективного міського планування через використання сучасних технологій та забезпечення базовими послугами, а також розвиток інфраструктури.

Доцільно зауважити про значення міжнародного співробітництва щодо зміни підходів до міського розвитку як основи для формування та реалізації політики урбанізованих територій для країн. Зокрема, «ООН-Хабітат була піонером у зборі даних міських показників. У 1991 році ООН-Хабітат ініціювала

програму «Житлові індикатори», ця програма еволюціонувала в 1993 році, до Програми міських індикаторів, щоб більше зосередитися на міських проблемах, зібрати і відстежити дані про вибірку міських міст по всьому світу. Після цього програма була розширена, включивши конкретні показники Порядку денного проживання, прийнятого в 1996 році в Стамбулі. Глобальна база даних міських індикаторів, створена в 2003 році та щорічно оновлюється, стосується ключових питань Порядку денного проживання, приділяючи особливу увагу Глобальним цілям розвитку, зокрема, Цілі розвитку тисячоліття, Цілі сталого розвитку, Паризькій кліматичній угоді, Новому міському порядку денному тощо» [22]. Таким чином, як було окреслено в межах Маніфесту міст [21] «Міста або допомагають, або не допомагають у досягненні сталого розвитку. Битва за стале майбутнє буде або виграно або програно у містах».

З метою дослідження еволюції поглядів щодо розвитку урбанізованих територій та забезпечення їх безпеки, у межах міжнародного співробітництва, на основі проведено аналізу документів, що прийняті в результаті конференцій Хабітат щодо ключових підходів розвитку людських поселень та населених пунктів, доцільно здійснити їх порівняння, зокрема, з позицій трансформації поглядів на міський розвиток в умовах інтенсифікації урбанізаційних процесів та визнання їх вирішального значення в майбутньому людства.

На рисунку 1 зображено еволюцію підходів міжнародного співтовариства щодо розвитку урбанізованих територій як основи формування та реалізації державної політики.

Передумовою скликання, Генеральною асамблеєю ООН, першої міжнародної конференції під егідою ООН щодо людських поселень Хабітат I, у 1976 р., стало усвідомлення необхідності сталого розвитку населених пунктів та оцінка тенденцій і масштабів урбанізації в майбутньому.

Варто зазначити про перші спроби усвідомлення наукою негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище, що докладніше описано [11], зокрема, «це книга «Мовчазна весна» («Silent Spring») видана у 1962 році, у США, біологом Рейчел Карсон (Rachel Carson) [15], де автор звертає увагу на використання пестицидів у сільському господарстві, а також дослідження Кеннета Боулдінга (Kenneth Boulding) «Економіка прийдешнього космічного корабля Земля» («The economics of the coming spaceship Earth») [14] та «Земля як Космічний корабель» (Earth as a Space Ship) [13] 1966 року, де автор вперше порушує проблеми взаємодії економіки та екології».

Не зважаючи на те, що на той час, процеси урбанізації не були настільки стрімкими як сучасні та здебільшого торкалися країн з високим рівнем розвитку, світова спільнота зафіксувала тенденції переміщення населення з сільської місцевості у міську та відповідно зростання міського населення у загальносвітовому масштабі, у тому числі і за рахунок природного приросту.

Рішення щодо утвердження конференції Хабітат як такої, що систематично, кожні 20 років, скликається для перегляду напрямів міського розвитку, обумовлює зміну парадигми міського розвитку. Керівні дії щодо розвитку людських поселень за результатами Хабітату I, задекларовані у Ванкуверському плані дій (1976 р.), полягають у необхідності забезпечення збалансованого розвитку людських поселень, який передбачає врахування взаємозв'язків екологічного, економічного та соціального середовищ, по суті випередили задекларовані Цілі сталого розвитку 2016–2030 рр., а саме в частині 11 Цілі «Сталий розвиток міст та спільнот».

Після Хабітату I, у 1987 р. було заслухано доповідь голови Світової комісії з навколишнього середовища розвитку Гро Гарлем Брундтланд «Наше спільне майбутнє», де було окреслено необхідність сталого розвитку для майбутнього. «Наше спільне майбутнє» було обговорено на Генеральній Асамблеї ООН в 1989 році, в резолюції якої зазначено про проведення конференції в Ріо-де-Жанейро у 1992 році. Проведення зазначеної конференції стало підґрунтям утвердження ідей сталого розвитку територій.

Розвиток урбанізованих територій та міст визначено та задекларовано міжнародною спільнотою у Європейській хартії місцевого самоврядування, 1985 р., у Страсбурзі [6]. Документ був прийнятий Радою Європи та відкритим для підписання її державами-членами і по суті декларує першу спробу забезпечити децентралізацію влади та принцип субсидіарності. У документі наголошено про роль місцевого самоврядування у забезпеченні інтересів та потреб місцевих жителів через децентралізацію влади та надання реальних повноважень місцевому самоврядуванню вирішувати нагальні проблеми, що у свою чергу, дозволяє забезпечити розвиток демократичного режиму, розвиток партисипації та підвищити якість життя населення в цілому. Також варто зазначити про інші міжнародні документи щодо розвитку міст та територій, які є результатами міжнародної співпраці, зокрема: Стратегія європейського регіонального планування, 1988 р., Лозанна-Страсбург; Хартія «Міста Європи на шляху до сталого розвитку» (Ольборзька хартія), 1994 р., Ольборг.

Ванкуверський план дій та, відповідно, зазначені у ньому пріоритетні напрями збалансованого розвитку людських поселень знайшли відображення у ключових питаннях порядку денного Хабітату II, за результатами якого прийнято Стамбульську декларацію про людські поселення та Глобальний план дій: стратегії реалізації. Більшість проблемних питань, пов'язаних із урбанізацією, що були визначені на попередній конференції Хабітат I у 1976 р. залишилися невирішеними, а в деяких випадках їх масштаби, наслідки та загрози розширилися. Спостерігається тенденція розширення міст, у тому числі зростання, за межами великих міст, міст-супутників, розширення приміських районів, субурбанізаційних територій (приміська територія, жителі якої, користуються усією інфраструктурою міста), агломерацій тощо. У контексті зазначеного вище, та з позицій дослідження еволюції підходів до розвитку урбанізованих територій, доцільно засвідчити про наступні ключові напрями порядку денного, які знайшли відображення та конкретизацію у результатах Хабітату II: по-перше, це розширення поняття «притулку» з розуміння даху над головою до необхідності забезпечення, окрім останнього, конфіденційності, безпеки, доступу до послуг, соціальних інфраструктури тощо; по-друге, адекватне житло для всіх – це складова та запорука сталого розвитку поселень; по-третє, урбанізація – це або загроза, або можливість, а місто – двигун глобального зростання; по-четверте, забезпечення сталого розвитку населених пунктів неможливе без підтримки децентралізації, посилення ролі та значення місцевої влади, а також визнання сили партисипації та розширення можливостей участі громадськості. Серед проблем міського розвитку, яким приділяється значна увага, доцільно зазначити про неефективність міського управління, управління земельними ресурсами та необхідність забезпечення прозорості такого процесу, а також проблему міської бідності та соціальної ізоляції.

Сучасна світова спільнота усвідомлює значення та роль урбанізації, а також необхідності розвитку міст та урбанізованих територій. Про що свідчать результати міжнародно співробітництва щодо розвитку територій, зокрема, це Принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту (СЕМАТ), прийняті у 2000 р., у Ганновері; Соціальна хартія міс-членів Союзу Балтійських міст, 2001 р., Росток; Лейпцизька Хартія сталого європейського міста, прийнята у 2007 р., у Лейпцизі. Розвиток ідей, тенденцій та поглядів на майбутнє урбанізованого світу загалом та територій зокрема, за результатами міжнародної співпраці у вигляді конференцій, форумів, самітів, обумовлюють імплементацію країнами сучасних підходів до міського розвитку у практику державного управління.

Результати Хабітату III, що інтегрувалися у Декларацію Кіто про екологічно сталі міста та населені пункти та Нову програму розвитку міст, свідчать про зміну підходів щодо міського розвитку, утвердження необхідності досягнення сталого розвитку міст та використання потенціалу урбанізації і сталого розвитку, а також їх синергетичного ефекту щодо забезпечення глобальних цілей загалом. Питання, які окреслювалися на попередніх конференціях та мають місце в останньому Хабітаті III, стосуються забезпечення житлом, подолання бідності та міських нетрів. Зазначені проблеми особливо актуалізуються в умовах урбанізованого світу, адже між Хабітат II та Хабітат III, у 2007 р., вперше за всю історію людства, було зафіксовано перевищення кількості світового міського населення над сільським. Розширюється традиційне сприйняття міст, роль (політична, економічна, соціальна тощо) яких зростає як у межах держави, так і окремих регіонів чи глобалізованого світу загалом. У свою чергу, розширюється ідеологічне підґрунтя нового міського порядку через утвердження демократичних цінностей та сприяння демократичному розвитку, поваги до прав людини, а також забезпечення екологічної відповідальності та свідомості щодо негативного впливу на навколишнє середовище.

Ряд міжнародних подій, які суттєво вплинули на подальший розвиток світу та утвердження домінування необхідності досягнення сталого розвитку, а саме: Цілі розвитку тисячоліття 2000 р., Саміти в Ріо (2002 р., 2012 р.), Цілі сталого розвитку 2016–2030 рр. (2015 р.) та Паризька кліматична угода 2015 року. Варто зазначити про використання ООН потужності потенціалу адвокації, у частині роботи Всесвітньої міської кампанії (у межах Хабітату) щодо пошуку ключових ідей побудови міста майбутнього. Urban Thinkers (World Urban Campaign) - це адвокаційна кампанія під керівництвом ООН-Хабітат та більше 200 партнерських організацій, які сформували нові підходи до розвитку міста, яке нам необхідне. Зокрема, у 2013 р. – місто 1.0, у 2015 р. – місто 2.0 як окреслення спільного бачення для Хабітату III. Натомість, місто 3.0 – це результат роботи кампанії у 2022 році із урахуванням результатів Хабітату III, Декларації Кіто про сталі населені пункти та Нової програми розвитку міст.

З позицій вивчення еволюції підходів до розвитку урбанізованих територій, доцільно засвідчити про наступні ключові напрями міського розвитку, які знайшли відображення та конкретизацію у результатах Хабітату III: по-перше, використання можливостей сталого розвитку для подолання бідності та сприяння соціальній інтеграції; по-друге, інклюзивний розвиток та забезпечення можливостей для всіх та по-третє, забезпечення безпеки та використання можливостей «еластичного» міста для зменшення ризиків та гарантування міської стійкості.

Отже, дослідження еволюції підходів міжнародного співтовариства щодо розвитку людських поселень, населених пунктів та міст як основи формування та реалізації державної політики розвитку та гарантування безпеки урбанізованих територій, дозволило сформулювати наступні висновки. Насамперед, доцільно зауважити про роль і значення міжнародного співробітництва щодо вирішення глобальних

проблем людства, включаючи урбанізацію, яку можна розглядати як загрозу та як можливість, тобто рушійну силу розвитку. В результаті проведеного суцільного аналізу міжнародних документів, що були прийняті в результаті проведених конференцій Хабітат з населених пунктів у 1976 р., 1996 р. та у 2016 р., на предмет їх рекомендацій для уряду, було встановлено ключові підходи щодо розвитку міських територій, можливості і механізми їх імплементації та інтеграції у вітчизняну систему публічного управління. Через інтенсифікацію світових урбанізаційних процесів та масштаби їх впливу, прослідковано зміну щодо сприйняття «середовища проживання» – від людських поселень та необхідності їх збалансованого розвитку у 1976 р. до сталих населених пунктів у 1996 р. та сталих міст у 2016 р., а також відповідно підходів щодо необхідності забезпечення їх розвитку загалом та окремих аспектів життєдіяльності суспільства. За досліджуваний період, з 1976 року до сьогодні, результати вивчення питання еволюції підходів до розвитку урбанізованих територій свідчать про зміну урбаністичної парадигми. По-перше, за результатами Хабітату I, не зважаючи на те, що урбанізаційні процеси більшою мірою проходили у країнах з високим рівнем розвитку, відбулося усвідомлення значення та ролі урбанізації у майбутньому, а також необхідності врахування взаємозв'язків екологічного, соціального та економічного розвитку, посилення значення та ефективності діяльності місцевих органів влади, а також участі громадськості у забезпеченні збалансованого розвитку людських поселень. По-друге, незважаючи на те, що більшість ключових підходів розвитку населених пунктів в умовах урбанізації, озвучені Хабітатом I та задекларовані у Ванкуверському плані дій (1976 р.) були продовжені в роботі Хабітату II, задекларовано комплексний підхід до поняття «притулок» (житло), що включає, окрім даху над головою, необхідність забезпечення конфіденційності, безпеки, доступу до послуг, до соціальної інфраструктури тощо. Урбанізація сприймається як можливість, міста як каталізатори глобального розвитку, а забезпечення сталого розвитку населених пунктів неможливе без ефективної діяльності місцевої влади, що наділена відповідними повноваженнями та має можливість використовувати ресурси для подолання місцевих проблем, а також без сприяння підтримці та розвитку партисипації. Таким чином, Хабітат II визначає необхідність посилення ролі децентралізації, визнає потенціал та силу партисипації в умовах урбанізації та досягнення сталого розвитку. По-третє, Хабітат III, який відбувся в дійсно урбанізованому світі, коли, вперше за історію людства, кількість світового міського населення перевищила кількість сільського, засвідчив, що розвиток міст має ґрунтуватися на використанні потенціалів урбанізації і сталого розвитку, а також їх синергетичного ефекту. Необхідність застосування інклюзивного, сталого, пружного або ж еластичного (тобто міст, що здатне протистояти загрозам та швидко відновлюватися), безпечного, інноваційно-технологічного принципів та підходів до розвитку міст сприяє інтегрованому розвитку міста та/або урбанізованої території, що характеризуватиметься, з різних позицій, як стале місто/територія, безпечне, інклюзивне, еластичне та розумне місто та/або територія. По-четверте, з одного боку, безпосередній вплив еволюції підходів міжнародної спільноти до розвитку урбанізованих територій на державну політику країн через імплементацію рекомендацій, а з іншого боку, необхідність збереження національної та культурної ідентичності, автентичності урбанізованих територій, є імпульсами подальшого розвитку підходів, що втілюються в новітніх теоріях, концепціях та стратегіях розвитку урбанізованих територій та міст для цілей подолання викликів зовнішнього та внутрішнього середовища в урбанізованому світі.

Висновки. З метою дослідження еволюції поглядів щодо розвитку урбанізованих територій та забезпечення їх безпеки, у межах міжнародного співробітництва, на основі проведено аналізу документів, що прийняті в результаті конференцій Хабітат щодо ключових підходів розвитку людських поселень та населених пунктів, здійснено їх порівняння, зокрема, з позицій трансформації поглядів на міський розвиток, в умовах інтенсифікації урбанізаційних процесів та визнання їх вирішального значення в майбутньому людства. Передумовою скликання, Генеральною асамблеєю ООН, першої міжнародної конференції під егідою ООН щодо людських поселень Хабітат I, у 1976 р., стало усвідомлення необхідності сталого розвитку населених пунктів та оцінка тенденцій і масштабів урбанізації в майбутньому. Не зважаючи на те, що на той час, процеси урбанізації не були настільки стрімкими як сучасні та здебільшого торкалися країн з високим рівнем розвитку, світова спільнота зафіксувала тенденції переміщення населення з сільської місцевості у міську та, відповідно, зростання міського населення у загальносвітовому масштабі, у тому числі і за рахунок природного приросту. Рішення щодо утвердження конференції Хабітат як такої, що систематично, кожні 20 років, скликається для перегляду напрямів міського розвитку, обумовлює зміну парадигми міського розвитку. Керівні дії щодо розвитку людських поселень за результатами Хабітату I, задекларовані у Ванкуверському плані дій (1976 р.), полягають у необхідності забезпечення збалансованого розвитку людських поселень, який передбачає врахування взаємозв'язків екологічного, економічного та соціального середовищ, по суті випередили задекларовані Цілі сталого розвитку 2016–2030 рр., а саме в частині 11 Цілі «Сталий розвиток міст та спільнот». Результати Хабітату III, що інтегрувалися у Декларацію Кіто про екологічно сталі міста та населені пункти та Нову програму розвитку міст, свідчать про зміну підходів щодо міського розвитку, утвердження необхідності досягнення сталого розвитку міст та використання потенціалу урбанізації і сталого розвитку, а також їх синергетичного ефекту щодо забезпечення досягнення глобальних цілей в цілому.

Список використаної літератури.

1. Бірюков Д.С. Техногенні та екологічні проблеми урбанізації / Д.С. Бірюков // Стратегічні пріоритети. – 2013. – Вип. 2. – С. 135–141.
2. Бондаренко О.В. Класифікація кризових ситуацій на урбанізованій території, які загрожують державній безпеці / О.В. Бондаренко // Наукові інновації та передові технології. – 2022. – № 11 (13). – С. 23–31.
3. Борейко Н.М. Соціальна безпека як потенціал розвитку регіону України / Н.М. Борейко, С.П. Параниця // Економіка та держава. – 2020. – № 5. – С. 123–126.
4. Бреус С.В. Проблеми забезпечення продовольчої безпеки як складової економічної безпеки України / С.В. Бреус // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2014. – № 1 (65). – С. 476–481.
5. Гукалова І.В. Якість життя як цільовий імператив концепції міського розвитку: висновки для України / І.В. Гукалова // Український географічний журнал. – 2018. – № 1. – С. 30–38.
6. Європейська хартія місцевого самоврядування / Верховна Рада України ; Міжнародний документ від 15.10.1985 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text.
7. Засадко В.В. Економічна безпека урбанізованих територій України : монографія / В.В. Засадко. – К. : НІСД, ННВК «АТБ», 2016. – 360 с.
8. Кірін Р.С. Правові інструменти реалізації стратегічних напрямів розвитку системи екологічної безпеки міста: міжнародний та європейський рівні / Р.С. Кірін // Economics and Law. – 2022. – Вип. 2 (65). – С. 39–55.
9. Новий міський порядок денний / Habitat 3. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>.
10. Романовська Ю.А. Місто як об'єкт соціально-економічної безпеки / Ю.А. Романовська // Проблеми економіки. – 2019. – № 3 (41). – С. 171–177.
11. Сергієнко Л.В. Впровадження циркулярної економіки в Україні: державно-управлінський аспект : дис. ... канд. наук з державного управління : 25.00.02 / Л.В. Сергієнко. – Чернігів, 2017. – 265 с.
12. Шелудько Л.В. Урбанізація як виклик продовольчій безпеці країни / Л.В. Шелудько // Економічний вісник університету. – 2018. – № 39. – С. 121–128.
13. Boulding K. Earth as a Space Ship / K.Boulding. – University of Colorado at Boulder Libraries, 1965. – P. 3.
14. Boulding K. The Economics of the Coming Spaceship Earth / K.Boulding // Environmental Quality in a Growing Economy. – 1966 [Electronic resource]. – Access mode : http://arachnid.biosci.utexas.edu/courses/THOC/Readings/Bouldin_g_SpaceshipEarth.pdf.
15. Carson R. Silent Spring / R.Carson. – USA : Houghton Mifflin, 1962. – 155 p.
16. Global Plan of Action: Strategies for Implementation: The Habitat Agenda / Istanbul Declaration on Human Settlements (14 June 1996) // United Nations Conference on Human Settlements (Habitat II) ; UN Documents: Gathering a body of global agreements [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.un-documents.net/ha-4.htm>.
17. Istanbul Declaration on Human Settlements (14 June 1996) / United Nations Conference on Human Settlements (Habitat II) ; UN Documents: Gathering a body of global agreements [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.un-documents.net/ist-dec.htm>.
18. Osypenko E. International regulation of sustainable urban development / E.Osypenko // SWorldJournal. – 2021. – Vol. 2. – P. 38–47.
19. Sustainable Development Goals Cities: Programme / United Nations Human Settlements Programme (Habitat). – 2022 [Electronic resource]. – Access mode : <https://unhabitat.org/programme/sustainable-development-goals-cities>.
20. The Habitat Agenda Istanbul Declaration on Human Settlements (14 June 1996) / United Nations Conference on Human Settlements (Habitat II) ; UN Documents: Gathering a body of global agreements [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.un-documents.net/hab-ag.htm>.
21. The Manifesto for Cities: World Urban Campaign // United Nations Human Settlements Programme (Habitat). – 2012 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.worldurbancampaign.org/resources>.
22. Urban Data: Data and Analytics // United Nations Human Settlements Programme (Habitat). – 2022 [Electronic resource]. – Access mode : <https://unhabitat.org/knowledge/data-and-analytics>.

References:

1. Biriukov, D.S. (2013), «Tekhnohenni ta ekolohichni problemy urbanizatsii», *Stratehichni priorytety*, Issue 2, pp. 135–141.
2. Bondarenko, O.V. (2022), «Klasyfikatsiia kryzovykh sytuatsii na urbanizovaniy terytorii, yaki zahrozhuut derzhavnii bezpetsii», *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*, No. 11 (13), pp. 23–31.
3. Boreiko, N.M. and Paranytsia, S.P. (2020), «Sotsialna bezpeka yak potentsial rozvytku rehionu Ukrainy», *Ekonomika ta derzhava*, No. 5, pp. 123–126.
4. Breus, S.V. (2014), «Problemy zabezpechennia prodovolchoi bezpeky yak skladovoi ekonomichnoi bezpeky Ukrainy», *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia*, No. 1 (65), pp. 476–481.
5. Hukalova, I.V. (2018), «Yakist zhyttia yak tsilovyi imperatyv kontseptsii miskoho rozvytku: vysnovky dlia Ukrainy», *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*, No. 1, pp. 30–38.
6. Verkhovna Rada Ukrainy (1985), *Ievropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia*, Mizhnarodnyi dokument vid 15.10.1985 r., [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
7. Zasadko, V.V. (2016), *Ekonomichna bezpeka urbanizovanykh terytorii Ukrainy*, monohrafiia, NISD. NNVK «АТБ», К., 360 p.

8. Kirin, R.S. (2022), «Pravovi instrumenty realizatsii stratehichnykh napriamiv rozvytku systemy ekolohichnoi bezpeky mista: mizhnarodnyi ta yevropeyskyi rivni», *Economics and Law*, Issue 2 (65), pp. 39–55.
9. «Novyi miskiyi poriadok denniyi» (2016), *Habitat 3*, [Online], available at: <https://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>
10. Romanovska, Yu.A. (2019), «Misto yak ob'ekt sotsialno-ekonomichnoi bezpeky», *Problemy ekonomiky*, No. 3 (41), pp. 171–177.
11. Serhiienko, L.V. (2017), *Vprovadzhennia tsyrkuliarnoi ekonomiky v Ukraini: derzhavno-upravlinskyyi aspekt*, Ph.D. Thesis of dissertation, 25.00.02, Chernihiv, 265 p.
12. Sheludko, L.V. (2018), «Urbanizatsiia yak vyklyk prodovolchii bezpetsi krainy», *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, No. 39, pp. 121–128.
13. Boulding, K. (1965), *Earth as a Space Ship*, University of Colorado at Boulder Libraries, p. 3.
14. Boulding, K. (1966), «The Economics of the Coming Spaceship Earth», *Environmental Quality in a Growing Economy*, [Online], available at: http://arachnid.biosci.utexas.edu/courses/THOC/Readings/Boulding_SpaceShipEarth.pdf
15. Carson, R. (1962), *Silent Spring*, Houghton Mifflin, USA, 155 p.
16. «Global Plan of Action: Strategies for Implementation: The Habitat Agenda» (1996), *Istanbul Declaration on Human Settlements (14 June 1996)*, United Nations Conference on Human Settlements (Habitat II), UN Documents: Gathering a body of global agreements, [Online], available at: <http://www.un-documents.net/ha-4.htm>
17. «Istanbul Declaration on Human Settlements» (1996), *United Nations Conference on Human Settlements (Habitat II)*, UN Documents: Gathering a body of global agreements, [Online], available at: <http://www.un-documents.net/ist-dec.htm>
18. Osypenko, E. (2021), «International regulation of sustainable urban development», *SWorldJournal*, Vol. 2, pp. 38–47.
19. «Sustainable Development Goals Cities: Programme» (2022), *United Nations Human Settlements Programme (Habitat)*, [Online], available at: <https://unhabitat.org/programme/sustainable-development-goals-cities>
20. «The Habitat Agenda. Istanbul Declaration on Human Settlements (14 June 1996)», *United Nations Conference on Human Settlements (Habitat II)*, UN Documents: Gathering a body of global agreements, [Online], available at: <http://www.un-documents.net/hab-ag.htm>
21. «The Manifesto for Cities: World Urban Campaign» (2012), *United Nations Human Settlements Programme (Habitat)*, [Online], available at: <https://www.worldurbancampaign.org/resources>
22. Urban Data: Data and Analytics (2022), *United Nations Human Settlements Programme (Habitat)*, [Online], available at: <https://unhabitat.org/knowledge/data-and-analytics>

Sergiienko L.

International legal mechanism for the development of urbanized territories: causes, evolution, consequences (conclusion)

This publication identifies the consequences of urbanization and substantiates their impact on the safety of urbanized territories and the life safety of residents of such territories. It is also determined that the consequences of urbanization pose a threat to the national security system, the security of the urbanized territory and the life safety of residents of such territories. In turn, the security of the urbanized territory is a component of national security, and the safety of life of citizens is a key element of both the security system of the urbanized territory and the national security system as a whole. The system of public administration in general and the processes of forming and implementing state policy in particular, focusing on the needs, interests, rights and freedoms of citizens, their health and life as the highest social value, in the context of developing a strategy to overcome the negative consequences of urbanization, ensuring the development and security of urbanized territories, it is necessary to take into account the features of the constituent elements of the national security system and the security of the urbanized territory.

Keywords: urbanization; urbanized territories; security; national security.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2024.